مجله‌ی غدد درون‌ریز و متابولیسم ایران
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی ـ درمانی شهید بهشتی
دوره‌ی دهم، شماره‌ی ۴، صفحه‌های ۲۹۸ ـ ۲۹۷ (آبان ۱۳۸۷)

سر مقاله

آغاز دوره‌ی آموزشی «پرستار مراقبت از پا» نویدی برای پیشگیری و مراقبت از پای دیابتی

دکتر فریدون عزیزی

پژوهشکده‌ی علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی ـ درمانی شهید بهشتی، **نشانی مکاتبه‌ی نویسنده‌ی مسئول:** تهران، صندوق پستی ۴۷۶۳-۱۹۳۹۵؛ e-mail: azizi@endocrine.ac.ir

با توجه به این که سلامت اندام تحتانی نقش تعیین کننده‌ای در تحرک و بازدهی افراد جامعه دارد و پاها در معرض انواع آسیب‌های عفونی، قارچی، نورولوژیک، تروماتیک و بیماری‌های مزمن به ویژه دیابت و بیماری‌های عروقی هستند، از دیرباز در کشورهای پیشرفته توجه ویژه‌ای از نظر نیروی انسانی برای مراقبت و درمان بیماری‌های پا به نام Podiatrist تربیت شده‌اند. این افراد با انجام وظایف بهداشتی ـ درمانی خود از بروز بیماری‌های عمده‌ی پا جلوگیری می‌نمایند و مراحل اولیه‌ی درمان این بیماری‌ها و ارجاع به پزشکان متخصص و همکاری مؤثر با آنها را انجام می‌دهند.[۱]

عدم وجود چنین تبحری در کشور ما در سال‌های اخیر مورد توجه پزشکان به ویژه صاحبان تخصص داخلی و فوق تخصص غدد درون‌ریز که با معضل پای دیابتی مواجه هستند، بوده است. زیرا در جمعیت بیماران دیابتی نوع ۲ (بیشتر از ۳ میلیون نفر در کشور) حداقل ۵٪ یعنی ۲۰۰ میلیون نفر دچار پای دیابتی هستند و دیابت علت اصلی قطع پای غیرتروماتیک در ایران و سایر نقاط جهان است. در سال ۱۳۸۳ پژوهشکده‌ی علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی برای تأسیس دوره‌ی کارشناسی مراقبت و درمان از بیماری‌های پا پیشنهادی به شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ارسال نمود.[۲] با استناد به وجود این دوره در کشورهایی مانند امریکا، استرالیا، کانادا، انگلیس، نیوزلند، آفریقای جنوبی، اسپانیا و غیره توصیه شد که دوره‌ی چهار ساله‌ی برنامه‌ی کارشناسی رشته‌ی مورد تأیید قرار گیرد. پس از بررسی‌های لازم، هیأت ممتحنه‌ی، برنامه‌ریزی و ارزشیابی آموزش پرستاری پیشنهاد کرد که این دوره‌ی به عنوان دوره تخصصی (تکمیلی) برای پرستاران فارغ‌التحصیلی که طرح نیروی انسانی را طی نموده‌اند، برگزار شود. پژوهشکده‌ی علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، ضمن برگزاری دو دوره کارگاه آموزشی پای دیابتی در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۴ و مشاوره با صاحبنظران، بازدید از مرکز پودیاتری دانشگاه دوسلدورف و مشورت با متخصصان مراقبت از پای دیابتی آن دانشگاه، برنامه‌ی پیشنهادی دوره را بازبینی کرد و هیأت ممتحنه‌ی برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی پرستاری دوره‌ی تخصصی «مراقبت از پا» را تکمیل و در سال ۱۳۸۵ تصویب نمود.[۳] دفتر امور پرستاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اجرای برنامه را به دانشکده‌ی پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی واگذار نمود. سرانجام، این دانشکده و پژوهشکده‌ی علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال ۱۳۸۶ برنامه‌ی اجرایی را تدوین نمودند و دوره‌ی مذکور از شهریور ۱۳۸۷ در این دانشگاه شروع شد.

وظایف حرفه‌ای دانش‌آموختگان در حوزه‌های دانش، نگرش و مهارت‌های روانی ـ حرکتی به شرح زیر است:

۱. یادگیری اصول اولیه‌ی نظری: فیزیولوژی و آناتومی پا، پاتولوژی بیماری‌های پا، نحوه‌ی مراقبت و درمان بیماری‌های پا.

[Downloaded from ijem.sbmu.ac.ir on 2026-11-09]

۲. یادگیری چگونگی به کارگیری دانسته‌های نظری برای مرقبت و درمان بیماری‌های پا
۳. یادگیری نقش آموزش بهداشت در مراقبت از بیماری‌های پا
۴. انجام پژوهش در مورد مراقبت از پا

طول دوره برنامه آموزشی مراقبت از پا ۶ ماهه است و از افراد فارغ‌التحصیل در درمانگاه‌های ویژه‌ی خصوصی و دولتی استفاده می‌شود. این افراد دستورهای بهداشتی را به زبانی ساده به بیماران آموزش می‌دهند و در درمان و مراقبت از پای بیماران با متخصصان غدد درون‌ریز، جراحی عروق، ارتوپدی، پوست، رماتولوژی، نورولوژی و فیزیوتراپی همکاری می‌کنند. از مکان‌های عمده‌ی جذب این افراد درمانگاه‌های دیابت است.

دوره‌ی شش ماهه تقریباً معادل ۲۲۴-۲۰۰ ساعت تئوری و سه ماه کارآموزی است و محتوای درس‌های در نظر گرفته شده در دو بخش تئوری و عملی عرضه می‌شود. در بخش اول که شامل دروس تئوری است، بر برخی مفاهیم عمومی و اختصاصی مانند آناتومی پا، پاتولوژی‌های خاص در اندام تحتانی، مراقبت، درمان‌های متداول و اصول آموزش به بیمار و همچنین فرایند تحقیق تأکید می‌شود. در بخش دوم یادگیرندگان به کارآموزی و فراگیری عملی دانش تئوری ارایه شده می‌پردازند. دوره‌ی کارآموزی در بخش‌ها و درمانگاه‌های ویژه از جمله درمانگاه‌های پای دیابتی، اورژانس‌های ترمیمی، پوست، جراحی عروق، ارتوپدی، نورولوژی و سوختگی انجام می‌شود.

گروه‌های علوم پایه، (به ویژه آناتومی، پاتولوژی، ایمونولوژی و فیزیولوژی)، پرستاری، غدد درون‌ریز و متابولیسم، جراحی عروق، ارتوپدی، پوست، نورولوژی، بیهوشی، عفونی و رادیولوژی سهم عمده‌ای در برنامه‌های آموزش نظری و عملی این رشته خواهند داشت.

امید است که با عنایات ذات لایزال الهی و استمرار این دوره و گسترش آموزش آن در سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور یکی از کمبودهای مراقبتی در کشور مرتفع و از صدمه‌های پا در مراحل اولیه، ثانویه و ثالثیه‌ی اقدام‌های پیشگیری شود و درمان مؤثرتری برای معضل بزرگ پای دیابتی انجام شود.

References

1. What is Podiatry? American Podiatric Medical Association, Inc. APMA-htm.
۲. عزیزی فریدون و همکاران. طرح پیشنهاد رشته‌ی جدید "کارشناسی مراقبت و درمان از بیماری‌های پا= Podiatrist"، مرکز تحقیقات غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم‌پزشکی شهید بهشتی، شهریور ۱۳۸۳.
۳. سیدباقر مداح س. برنامه مدون دوره تخصصی پرستاری "مراقبت از پا" برای فارغ‌التحصیلان کارشناسی پرستاری (Podiatric nursing)، هیئت ممتحنه برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی پرستاری، تیر ۱۳۸۵.

[Downloaded from ijem.sbmu.ac.ir on 2026-11-09]